

Wellesley måtte vente forgæves på von Linzingen; at landeværnet havde afbrudt en bro over Køge Å ved Lellingegård har længe været kendt.

Hedegaards arbejde med opsporing af hidtil uudnyttet stof i relation til træskoslaget har gjort det muligt for ham at fremdrage en del træk, der meget levende skildrer navnlig de menige landeværnsmands reaktioner og indsats under kampen, men også hvorledes befolkningen i Køge og omegn oplevede de engelske invasionstroppers færden. Landeværnsmandenes optræden i træskoslaget har i eftertidens skildringer som oftest et latterligt skær over sig; men Hedegaards undersøgelse har vist, at de trods den umulige opgave, som stilledes dem, i mange tilfælde optrådte uforfærdet og bed helt godt fra sig.

Ved den engelske landgang på Sjælland udnævnte kronprins Frederik general-løjtnant J. M. H. Castenschiold til chef for landeværnet på Sjælland, Lolland-Falster og Møn og tillige til kommanderende general på Sjælland med undtagelse af København. I den Castenschiold-biografi, der udgør et af bogens kapitler, fremhæver Hedegaard med rette, at generalen sattes på en uriaspost; i øvrigt er den omtale af Castenschiold, der findes flere steder i bogen, væsentlig mere forstående end hidtil almindeligt. Til gengæld lægger Hedegaard ikke fingrene imellem i sin omtale af kronprinsen – en omtale, der forekommer vel unuanceret og hård. Indrømmes må det dog, at kronprinsens direktiver for og tiltro til anvendeligheden af landeværnet i den foreliggende situation var højt uheldig.

Krigen på Sjælland, der er forsynet med noter efter hvert kapitel, med bibliografi og personregister, fremtræder i kvartformat; det topografiske udstyr er særdeles nydeligt, og det kriderede papir lader de mange udmærkede og velvalgte illustrationer med fyldige billedtekster komme til deres ret. Bogens smukke tilrettelæggelse tjener lige fuldt forfatter og forlag til ære. Støtte fra Ministeriet for kulturelle Anliggender, Hærkommandoen, Det krigsvidenskabelige Selskab, Det militærhistoriske Selskab og Specialgruppens Hovedorganisation har gjort udgivelsen mulig.

HELGE KLINT

JONAS HEDBERG: *Kungliga finska artilleriofficerares Dagböcker 1808–09*. Helsingfors. Svenska Litteratursällskapet i Finland, 1969. 204 s. 33,70 FM.

Under det forskningsarbejde, der gik forud for forfatterens bog *Kungliga finska Artilleriregementet* (anmeldt i HT 12. rk. II, s. 250), traf han på en del materiale, som hidtil ikke var kendt eller ikke var udnyttet. Det drejede sig især om en del beretninger og journaler, der behandler krigen i Finland mod Rusland 1808–09, og er skrevet af officerer fra det nævnte regiment og fra det selvstændige artillerikompani i Savolaxbrigaden. Et udvalg af de nævnte skildringer har Jonas Hedberg samlet og kommenteret. Kommissionen för Finlands Självständighets-Jubileumsår 1967 har støttet udgivelsen.

Udvalget omfatter 9 skildringer, hvoraf 2 er skrevet af officerer ved artillerikompaniet. Med en enkelt undtagelse er beretningerne gengivet in extenso; undtagelsen er oberst O. A. Gripenbergs »Journal öfver Fällttåget i Finland År 1808«, der er meget omfattende og en allerede udnyttet primær kilde til

studiet af krigen, hvorfor kun et kort uddrag vedr. visse artilleristiske forhold er medtaget af Hedberg. Kompletterende eller korrigerende oplysninger er meddelt i noter eller i parenteser i teksten. Forud for hver skildring meddeler Hedberg biografiske oplysninger om den pågældende beretter, skildrer beretningens skæbne og anfører dens nuværende placering.

Oberstløjtnant J. T. Charpentiers »En gammel krigsmans anteckningar« er med sine 80 sider bogens mest omfattende skildring, og i den meddeles bl. a. væsentlige oplysninger, der belyser krigen i Pommern 1806-07, i Finland 1808-09, i Tyskland 1813-14 og Norge 1814. At Hedbergs seneste militærhistoriske værk også har personhistorisk værdi fremgår af bogens personregister, der omfatter godt 300 navne. Registret over stednavne har 226 navne i Sverige-Finland og 107 i Danmark-Norge og andre lande.

HELGE KLINT

Aus Flensburgs Geschichte im 19. Jahrhundert. Schriften der Gesellschaft für Flensburger Stadtgeschichte E.V. Nr. 20 (Medlemskontingent 5 DM.). Flensburg 1969. 270 s. + 8 s. billeder.

Her er samlet 15 ret små afhandlinger, de længste ca. 30 s. Flere af dem skyldes samme forfatter (udgiver); Flensburgs stadsarkivar, dr. *H. F. Schütt* har bidraget med 3 og dr. *Gerd Vaagt* med 2. Begge skrev store partier af den 1966 udkomne statelige *Flensburg. Geschichte einer Grenzstadt* (se H. T. 12 r. II, s. 181 ff.). Fem bidrag stammer fra nu afdøde personer, deraf 2 fra hjemstavnsforskeren *Christian Voigt* (d. 1937) og et fra pastor *Thomas Matthiesen* (d. 1957).

Dr. Schütts velskrevne skildring af købmandsfamilien »Die Familie Petersen Schmidt in Flensburg« læses med udbytte. Skildringen omfatter tiden 1750-1904. Af familiens medlemmer var Peter Schmidt efter den kendte agent H. C. Jensens konkurs i krisen 1857 medlem af rigsrådet. Han stemte 1863 imod novemberforfatningen, men var afgjort tilhænger af Slesvigs forbliven ved Danmark. Dr. Sch. gengiver et længere brev fra 25. nov. 1863 fra Schmidt til hans hustru med motivering for sin stemmegivning og med udtryk for håbet om, at »Gammel Danmark« under den nye konge vil komme frelst gennem de truende farer. – Om agent Jensens afsky for den slesvig-holstenske bevægelse vidner de af dr. Sch. udgivne breve fra ham til datteren Dora. – Dr. Sch.s 3. bidrag omhandler »Die Spar- und Leihkasse des Flensburger Sparkassenvereins«, forud trykt i sparekassens festskrift ved dens 150-års jubilæum 1969. Forbilledet for sparekassen finder Sch. i England og betoner den datidige stærke engelske indflydelse på flensborgsk borgerkultur. Årstallet 1806 (s. 229) for udbruddet af krigen med England er en lapsus.

Ved siden af Schütts bidrag fortjener navnlig de af den danske skoleleder *Wilhelm Klüver* meddelte »Jugenderinnerungen« af lærer *Georg Marten* (f. 1870, d. 1933) at nævnes. G. M. var født i Flensburg, og hans skildring af familiens kamp for det daglige brød og af skolelivet i de flensborgske fattig(fri)skoler er et kulturhistorisk bidrag af høj rang. Hans moder var fra »det vestlige Angel« (sognet nævnes ikke), hendes skoletid faldt på sprogeskripterens tid. Hun kunde udenad hele den danske kongerække og samtlige byer i Danmark og lærte sønnen